

- बाबा आढाव : अन्यायाविरुद्ध झुंज देणारा संघर्षयोद्धा...
- खर्चिक अधिवेशनांची फलश्रुती किती ?
- वाघाच्या हल्ल्यात शेतकऱ्याचा बळी ; आकडा ४२ वर...

खालील (क्यू आर कोड) स्कॅन करा... आणि अक्षराज मीडियाच्या व्हाट्सअप चॅनल ला फॉलो करा व मिळवा सर्व घडामोडींचे अपडेट्स एकाच वेळी एकाच ठिकाणी...

कृपया इथे स्कॅन करा

Plz Scan Here

टोलबाबत मोठी बातमी; सरकारचा निर्णय, तरीही त्या वाहनांना टोलमाफी का नाही?

अक्षराज : वृत्तसंकलन
दि.१०, नागपूर : राज्य विधिमंडळाच्या हिवाळी अधिवेशनात विविध प्रश्नावरून वातावरण तापत असताना आज विधानसभा अध्यक्षांनी सरकारला महत्वाच्या सूचना दिल्या आहेत. राज्यातील इलेक्ट्रिक वाहनधारकांकडून टोलची सुरु असलेली बेकायदेशीर वसुली थांबवण्यासाठी म हाराष्ट्र विधानसभा अध्यक्ष राहुल नावें कर यांनी बुधवारी सरकारला कडक निर्देश दिले. टोलमाफीसंदर्भातील शासन निर्णय लागू असूनही टोल आकारणी सुरु असल्याचे निदर्शनास आल्यानंतर, 'पुढील आठ दिवसांत एकाही ई-वाहनधारकाकडून टोल आकारला

नाक्यांकडून तत्काळ अंमलबजावणी न झाल्याचे त्यांनी मान्य केले. एकनाथ शिंदे यांनी पुढे बोलताना सांगितले की, टोलसंबंधी निर्णयांची अंमलबजावणी एमएसआरडीसी आणि एमएमआरडीए करत असून अधिसूचना निघाल्यानंतर विलंबाचा प्रश्नच उद्भवत नाही. तथापि, प्रत्यक्षात अद्यापही टोल वसुली सुरु असल्याचे आमदारांनी ठाम पणे सांगितले. यावर अध्यक्ष नावेंकर यांनी हस्तक्षेप करत सरकारला तातडीने कार्यवाहीचे आदेश दिले. 'जीआर आलाय, मग अंमलबजावणी झालीच पाहिजे. कोणत्याही टोल नाक्यावर ई-वाहनधारकांकडून पैसे घेऊ नका,' असे त्यांनी स्पष्ट निर्देश दिले आहेत.

घेतल्याचे सांगितले. त्यांनी स्पष्ट केलं की अटल सेतूसाठी २१ ऑगस्ट २०२५ आणि मुंबई-पुणे एक्सप्रेसवे व समृद्धी महामार्गासाठी २२ ऑगस्ट २०२५ रोजी आवश्यक अधिसूचना काढण्यात आल्या. तरीही काही टोल

कसबा मंदिर १५ डिसेंबरपासून बंद, कारण...

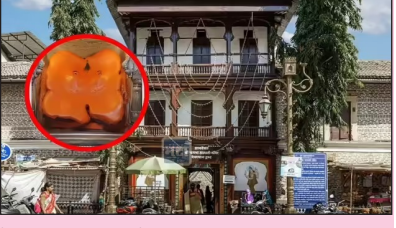
अक्षराज : वृत्तसंकलन
दि.१०, पुणे : ग्रामदैवत श्री. कसबा गणपती मंदिर देवस्थान ट्रस्टच्या वतीने मंदिरातील मुख्य दैवत श्री. गणेश मूर्तीच्या शेंदूर कवच दुरुस्ती प्रक्रियेस सोमवार, दि. १५ डिसेंबर पासून प्रारंभ होणार आहे. त्यामुळे प्रक्रिया पूर्ण होईपर्यंत मंदिर सर्व भाविकांसाठी पूर्णपणे बंद राहणार आहे. मंदिराच्या आतापर्यंतच्या उपलब्ध असलेल्या इतिहासात अशी प्रक्रिया प्रथमच घडत असल्याची माहिती देवस्थानचे प्रमुख विश्वस्त विनायक बाजीराव ठकार यांनी पत्रकार परिषदेत दिली. गेल्या काही दिवसांपासून ऐतिहासिक पुरातन स्वयंभू श्रीच्या मूर्तीवरील शेंदूर मिशित कवचगळून पडत आहे. ग्रामदैवत श्री. कसबा गणपती तमाम गणेशभक्तांचे नवसाला पावणारे आराध्यदैवत आहे. त्यामुळे भविष्यात कुठलाही दुर्घट प्रसंग उद्भवू नये, म्हणून सध्या असलेले शेंदूर कवच लवकरात लवकर काढणे अत्यंत आवश्यक आहे. याकरिता शेंदूर कवच दुरुस्ती प्रक्रिया करण्यात येणार आहे. शेंदूर कवच काढण्याकरीता विविध मूर्तीतज्ञ, धार्मिक क्षेत्रातील तज्ञ तसेच पुरातत्व खात्याकडूनही मार्गदर्शन घेण्यात आले आहे. ही संपूर्ण प्रक्रिया विधिवत आणि शास्त्रीय पद्धतीने या क्षेत्रातील तज्ञ व्यक्तींच्या मार्गदर्शनाखाली होणार आहे. ही प्रक्रिया विशेषतः श्रीच्या मुख्य रोजच्या पूजेच्या मूर्तीवर करण्यात येणार आहे.

► **कालावधी कमी होऊ शकतो...**

शेंदूर कवच काढणे व त्याअनुषंगाने आवश्यक ती कामे ही सर्व प्रक्रिया अतिशय संवेदनशील असल्यामुळे साधारण तीन आठवडे लागणे अपेक्षित आहे. कदाचित हा कालावधी कमी होऊ शकतो किंवा वाढूही शकतो. मात्र याचा अंदाज प्रत्यक्ष काम सुरु झाल्यावरच येईल. इथून पुढे होणा-या कामाचा योग्य आढावा घेऊन मंदिर लवकरात लवकर भाविकांसाठी खुले करण्याचा व्यवस्थापन समितीचा अत्यंत प्रामाणिक मनोदय आहे.

► **अनेक कारणांसाठी इतिहासात प्रसिद्ध**

पुण्यातील अतिप्राचीन मंदिरांपैकी एक, ग्रामदैवत अशी कालातीत उपाधी प्राप्त असलेले श्री. कसबा गणपती मंदिर अनेक कारणांसाठी इतिहासात प्रसिद्ध आहे. इसवी सन १६१४च्या आसपास या मंदिराचे उल्लेख आढळतात. जय मिळवून देणारा असा जयति गजानन असे प्रत्यक्ष छत्रपती शिवाजी महाराजांनी ज्याचे वर्णन केले आहे. मंदिर धार्मिक, सांस्कृतिक आणि सामाजिक कार्यांमध्ये सक्रिय असून, पुणेकरांच्या दैनंदिन आयुष्यात या मंदिराचे स्थान अनन्यसाधारण आहे.

लाडकी बहीण योजना कोणत्याही परिस्थितीत बंद होणार नाही - उपमुख्यमंत्री

अक्षराज : जे. के. पोळ
दि.१०, मुंबई : लाडकी बहीण योजना ही सरकारची लोकाभिमुख आणि जनकल्याणकारी योजना असून ती कोणत्याही परिस्थितीत बंद होणार नाही. योजना सुरु करताना आम्ही सकारात्मक भावनेने निर्णय घेतला, अशी माहिती उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी लक्षवेधी सूचनेच्या उत्तरात दिली. विधानसभा सदस्य सुनील प्रभू, जयंत पाटील, नानाभाऊ पटोले, हारून शेख यांनी लाडकी बहीण योजनेसंदर्भात एका लक्षवेधी सूचनेद्वारे विचारणा केली असता, उपमुख्यमंत्री शिंदे यांनी उत्तर दिले. उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे म्हणाले की, आचारसंहितेच्या काळातही लाभार्थींना अडथळा येऊ नये म्हणून आगाऊ निधीही उपलब्ध करून देण्यात आले होते. लाभार्थी बहिणींनी सरकारच्या कामावर विश्वास ठेवून मोठ्या प्रमाणात जनादेश दिला आहे. त्यामुळे ही योजना कमी करणे किंवा बंद करणे तर दूरच, आम्ही ज्या-ज्या घोषणा केल्या आहेत त्या योग्य वेळी पूर्ण केल्या जातील. उपमुख्यमंत्री शिंदे यांनी सांगितले की, लाडकी बहीण योजना ही राज्यातील लाखो महिलांसाठी मोठा आधार असून तिचा विस्तार आणि लाभ सातत्याने सुरु राहील. शासन दिलेल्या सर्व वचनांची पूर्तता करणार

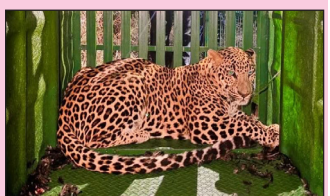
असल्याचेही त्यांनी सांगितले. लाडकी बहीण योजनेच्या लाभार्थींच्या अचूक प्रमणीकरणासाठी ई-केवायसी प्रक्रियेत मोठी प्रगती - महिला व बालविकास मंत्री आदिती तटकरे लाडकी बहीण योजनेसाठी एकूण २ कोटी ६३ लाख ८३ हजार ५८९ अर्ज प्राप्त झाले होते. यापैकी २ कोटी ४३ लाख ८२ हजार ९३६ अर्ज विभागाने पात्रतेनुसार ग्राह्य धरले. उर्वरित फॉर्म हे प्राथमिक पडताळणीतच अपात्र ठरले होते. माहिती तंत्रज्ञान विभागाकडून प्राप्त झालेल्या २६ लाख अर्जांच्या डेटाचे क्रॉस-व्हेरिफिकेशन करताना केवळ ४ लाख अर्जांचे पुनर्पडताळणीची आवश्यकता आढळली. उर्वरित सर्व अर्ज पात्र लाभार्थी म्हणून निश्चित करण्यात आले. योजनेसाठी आवश्यक असलेली विभागनिहाय माहिती ही संबंधित विभागांकडून म

गवण्यात आली होती. कृषी विभागाकडील नमो शेतकरी योजनेचे लाभार्थी, अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, शालेय शिक्षण विभाग तसेच माहिती तंत्रज्ञान विभागाकडील डेटाचा वापर करून लाभार्थ्यांची सखोल पडताळणी करण्यात आली. लाभ घेण्यास अपात्र असलेले सुमारे ८ हजार शासकीय कर्मचारी (मुख्यतः आरोग्य व इतर सरकारी यंत्रणांमधील कर्मचारी) यांनी घेतलेले रकमेची रिकव्हरी प्रक्रिया मागील ५-६ महिन्यांपासून सुरु असून पुढील दोन महिन्यांत पूर्ण होणार आहे. साधारणपणे १२ ते १४ हजार महिलांच्या नावावर पुरुषांची बँक खाती जोडलेली असल्याचे पडताळणीत दिसून आले. अनेक महिलांची वैयक्तिक खाती नसल्यामुळे त्यांनी घरातील वडील, भाऊ किंवा पती यांची खाती दिल्याचे स्पष्ट झाले. विभागाने अशा प्रकरणांचे सखोल परीक्षण करून कोणतीही पात्र महिला लाभपासून वंचित राहणार नाही, याची खात्री केली आहे. लाभार्थींचे अचूक प्रमाणीकरण करण्यासाठी सुरु करण्यात आलेल्या ई-केवायसी प्रक्रियेत मोठी प्रगती झाली असून, आतापर्यंत १ कोटी ७४ लाखांहून अधिक महिलांची ई-केवायसी पूर्ण झाली आहे. ई-केवायसीची अंतिम मुदत ३१ डिसेंबर असून, उर्वरित लाभार्थ्यांनाही ही सुविधा उपलब्ध आहे.

पारनेरमध्ये बिबट्या जेरबंद !

वृद्ध महिलेवर हल्ला करणारा हाच बिबट्या असल्याचा अंदाज

अक्षराज : वसंत रांधवण
दि.१०, पारनेर (अहिल्यानगर) : पारनेर तालुक्यातील किन्ही येथे एका बिबट्याला पिंजऱ्यात जेरबंद करण्यात आले आहे. २ डिसेंबर २०२५ रोजी एका वृद्ध महिलेवर हल्ला करून तिचा जीव घेणारा हाच बिबट्या असल्याचा प्राथमिक अंदाज वन विभागाने व्यक्त केला आहे. किन्ही येथील नरभक्षक बिबट्याच्या हल्ल्यात ७० वर्षीय भागुबाई खोडदे यांचा मृत्यू झाला होता. या घटनेनंतर ग्रामस्थांनी बिबट्याला ठार करण्याची मागणी केली होती. वन विभागाने या परिसरात १३ पिंजरे लावून बिबट्याला पकडण्यासाठी जेरबंद करण्यासाठी मोहीम राबवली. बुधवारी पहाटे हा बिबट्या पिंजऱ्यात अडकला. संगमनेर आणि दौंड येथील रेस्क्यू टीम ट्रॅकिंगसाठी गनसह या मोहिमेत सहभागी झाल्या होत्या. उपवन संरक्षक धर्मवीर सालविठ्ठल आणि सहाय्यक वन संरक्षक अश्विनी दिवे यांच्या आदेशानुसार, वन क्षेत्रपाल गजानन धाडे यांच्या मार्गदर्शनाखाली २ नोव्हेंबरपासून बिबट्याला जेरबंद करण्यासाठी हे ऑपरेशन सुरु करण्यात आले होते. जिल्ह्यात बिबट्याच्या हल्ल्यांची संख्या वाढल्याने शेतकऱ्यांना रात्रीच्या वेळी शेताला पाणी देणे कठीण झाले आहे. तसेच शेतीसाठी मजूर मिळणेही अवघड झाले आहे. महिनाभरात बिबट्याच्या हल्ल्यात किन्ही येथील भागुबाई खोडदे यांचा चौथा बळी ठरला. जेरबंद झालेला बिबट्याच हल्लेखोर असावा, असा प्राथमिक अंदाज वन विभागाचे अधिकारी धाडे यांनी दिल्या मराठीशी बोलताना व्यक्त केला आहे. पारनेर वनविभाग, टाकळी ढोकेश्वर वनविभाग, संगमनेर वनविभाग रेस्क्यू टीम आणि किन्ही ग्रामस्थ यांच्या संयुक्त प्रयत्नातून ही बचाव मोहीम यशस्वी झाल्याचे धाडे यांनी सांगितले.

११ महिन्यांत ३८२ शेतकऱ्यांनी मृत्यूला कवटाळलं

दि.१०, नाशिकरोड : अतिवृष्टी, अवकाळी यासारख्या नैसर्गिक आपत्तीसह कर्जबाजारीपणामुळे नाशिक विभागात गेल्या अकरा महिन्यांत ३८२ शेतकऱ्यांनी आपली जीवनयात्रा संपविल्याचे धक्कादायक वास्तव आहे. नाशिक विभागात शेतकरी आत्महत्येच्या १८१ इतक्या सर्वात जास्त घटना एकट्या जळगाव जिल्ह्यात घडल्या असून, त्याचे प्रमाण जवळपास एकूण घटनांच्या निम्मे आहे. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येच्या एवढ्या मोठ्या संख्येने घटना घडल्याने शासकीय पातळीवर देखील हा चिंतेचा विषय ठरला आहे. शासकीय पातळीवरून शेतकऱ्यांसाठी विविध योजना राबविल्या जात असूनही, शेतकरी आत्महत्येच्या घटनांचा आलेख थांबलेला नाही. नाशिक विभागात जानेवारी ते नोव्हेंबर २०२५ या अकरा महिन्यांच्या कालावधीत शेतकरी आत्महत्येच्या ३८२ घटना घडल्या, ही बाब चिंताजनक आहे. सर्वाधिक आत्महत्येच्या घटना जळगाव जिल्ह्यात, तर त्याखालोखाल १०१ इतक्या शेतकरी आत्महत्येच्या घटना अहिल्यानगर जिल्ह्यात घडल्या आहेत. धुळे जिल्ह्यातदेखील शेतकरी आत्महत्येच्या ८४ घटना घडल्या आहेत.

अवकाळीच्या नुकसानीची भरपाई कधी मिळणार? खा.नीलेश लंकेचा सवाल

अक्षराज : वसंत रांधवण
दि.१०, अहिल्यानगर : चार महिन्यांपूर्वी सप्टेंबर, ऑक्टोबरमध्ये झालेल्या अवकाळी पावसाने अहिल्यानगर लोकसभा मतदारसंघात बागायती पिकांचे प्रचंड नुकसान झाले. लिंबू, मोसंबी, संत्रा बागांची मोठ्या प्रमाणात सड झाली. द्राक्ष, कांदा, डाळिंब उत्पादकांचे कोट्यवधींचे नुकसान झाले आहे. नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना भरपाई कधी मिळणार. महाराष्ट्रातील नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांसाठी केंद्र सरकारने जाहीर केलेले विशेष पॅकेज नेमके कुठे अडकले आहे.असे विविध सवाल खासदार नीलेश लंके यांनी आज, मंगळवारी (९ डिसेंबर) संसदेत उपस्थित केले.नाफेड,एनसीसीएफ मार्फत खरेदी करण्यात आलेल्या कांद्याचे शेकडो कोटी रुपये अद्याप शेतकऱ्यांना मिळालेले नाहीत ही बाबही खासदार लंके यांनी निदर्शनास आणून दिली. अवकाळी पावसामुळे झालेल्या नुकसानीचा अहवाल केंद्राकडे पोहोचला आहे का? विशेष नुकसानभरपाई पॅकेज मंजूर झाले आहे का? शेतकऱ्यांचे अडकलेले पैसे नेमके कधी मिळणार? असे विविध सवाल खासदार लंके यांनी उपस्थित केले. खासदार नीलेश लंके यांनी मोसंबी, संत्रा, कागदी लिंबू, कांदा, द्राक्ष, डाळिंब अशा पिकांच्या झालेल्या कोट्यवधींच्या नुकसानीचा मुद्दा उपस्थित करतानाच बाजारातील मंदी आणि नाफेड-एनसीसीएफकडे अडकलेले शेतकऱ्यांचे कोट्यवधी रुपये यासाठी खासदार लंके यांनी सरकारला जबाबदार धरले. नुकसानीच्या पंचनाम्यातील तांत्रिक अडचणी, नुकसान भरपाईला

खासदार लंके यांनी उपस्थित केलेल्या प्रश्नांना उत्तर देताना केंद्रीय कृषिमंत्री शिवराजसिंह चौहान म्हणाले की, महाराष्ट्रासह सर्व राज्यांना केंद्र सरकार पुरेपूर मदत देत आहे. एनडीआरएफ व एसडीआरएफद्वारे मोठा निधी राज्यांना उपलब्ध करून देण्यात येत असून ३३ टक्के नुकसान असेल तरी मदतीचा निर्णय केंद्र सरकारने घेतला आहे. पंतप्रधान पीक विमा योजनेतून ३.६९ कोटी शेतकऱ्यांना २६ हजार ३४२ कोटींची भरपाई देण्यात आल्याचे सांगतानाच विमा कंपन्यांनी विलंब केल्यास १२ टक्के व्याजाने भरपाई देणे बंधनकारक केल्याचे चौहान म्हणाले.

संता, कागदी लिंबू, कांदा, द्राक्ष, डाळिंब अशा पिकांच्या झालेल्या कोट्यवधींच्या नुकसानीचा मुद्दा उपस्थित करतानाच बाजारातील मंदी आणि नाफेड-एनसीसीएफकडे अडकलेले शेतकऱ्यांचे कोट्यवधी रुपये यासाठी खासदार लंके यांनी सरकारला जबाबदार धरले. नुकसानीच्या पंचनाम्यातील तांत्रिक अडचणी, नुकसान भरपाईला

संपादकीय

अभिनयातील भीष्माचार्य

ट्रॅजीडी किंग म्हणून ओळखले जाणारे हिंदी चित्रपट सृष्टीतील भीष्माचार्य दिलीपकुमार यांची आज जयंती. ११ डिसेंबर १९२२ रोजी दिलीपकुमार यांचा जन्म पेशावर येथे झाला. त्यांचे मूळ नाव मोहम्मद युसूफ खान असे होते. पेशावरहून त्यांचे कुटुंब उदरनिर्वाहासाठी मुंबईत आले. दिलीपकुमार यांच्यासह बारा भावंडे होते. त्यांच्या कुटुंबात पाहुण्यांसाठी राबता होता त्यामुळे आपणही काही तरी काम करून घर खर्चास मदत करावी असा विचार करून दिलीपकुमार पुण्याला आले. तिथे त्यांनी लष्करी कॅंटीनमध्ये मॅनेजरचा सहाय्यक म्हणून काम केले. दुसऱ्या महायुद्धात लष्करी कॅंटीनचे व्यवस्थापन बदलले आणि दिलीपकुमार जमा केलेले पाच हजार रुपये घेऊन घरी परत आले. मुंबईला आल्यावर त्यांना पुन्हा नोकरी शोधावी लागली.

दिलीपकुमार हे नोकरीच्या शोधात आहे हे त्यांचे परिचित डॉ मसानी यांना समजले तेव्हा डॉ मसानी यांनी त्यांना माहीम येथील बॉम्बे टॉकीजच्या स्टुडिओमध्ये देविका राणी यांच्याकडे घेऊन गेले. देविका राणी यांनी दिलीपकुमार यांचे राजबिंडे व्यक्तिमत्त्व आणि उर्दूवरील पकड पाहून त्यांना महिना बाराशे रुपये पगारावर अभिनय करण्याची ऑफर दिली. वास्तविक हा प्रस्ताव दिलीपकुमार यांना मान्य नव्हता कारण चित्रपटात अभिनय करावा असा विचार त्यांनी कधीही केला नव्हता पण महिना बाराशे रुपये मिळतात ही रक्कम त्याकाळी खूप मोठी होती त्यामुळे त्यांनी हा प्रस्ताव स्वीकारला आणि देशाला एक महान अभिनय सम्राट मिळाला. देविका राणी यांनीच त्यांना दिलीपकुमार हे नाव दिले. १९४४ साली आलेल्या ज्वार भाटा या चित्रपटाद्वारे दिलीपकुमार यांनी आपल्या चित्रपट कारकिर्दीला सुरवात केली. १९४४ ते १९९८ पर्यंत म्हणजे सहा दशकापेक्षा अधिक काळ दिलीपकुमार यांनी आपल्या अभिनयाने गाजवून सोडला. या दरम्यान त्यांचे अनेक चित्रपट सुपरहिट झाले. यात त्यांनी वेगवेगळ्या प्रकारच्या भूमिका केल्या. अंदाज, राम और श्याम, आन, देवदास, आझाद, मुगल - ए - आझम, गंगा जमुना, नया दौर हे त्यांचे चित्रपट तर सुपरहिट झाले. या चित्रपटांनी तरुणाईला वेड लावले. १९५७ साली आलेल्या गंगा जमुना या चित्रपटातील मांग के साथ तुम्हारा...मैने मांग लिया संसार...या गाण्याने तरुणाईला वेड लावले होते. या चित्रपटात वैजयंती माला या त्यांच्या नायिका होत्या. चित्रपट रसिक त्यांच्या अभिनयाने इतके भारावले होते की त्याकाळच्या तरुणांचे ते आयडॉल बनले. देवदास या चित्रपटातील त्यांची भूमिका ही तर त्यांच्या कारकिर्दीतील मैलाचा दगड ठरली. त्यांच्या या चित्रपटातील भूमिकेचे नंतर अनेक अभिनेत्यांनी अनुकरण केले पण कोणालाही त्यांच्या अभिनयाच्या जवळपास पोहचता आले नाही.

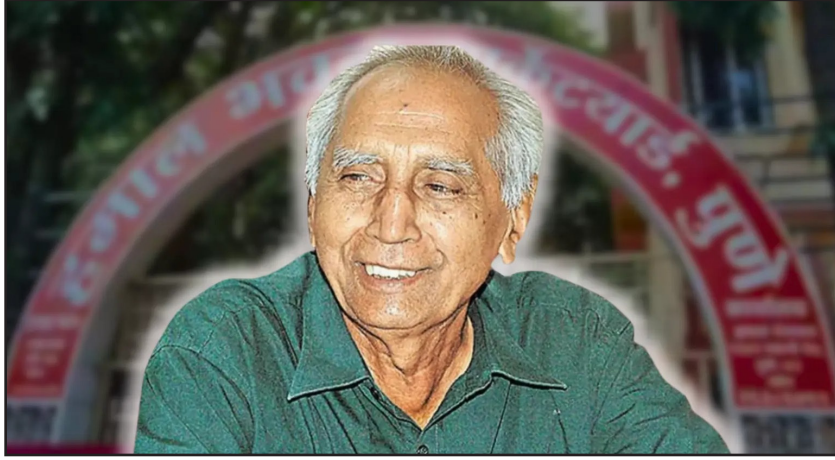
१९७६ साली आलेला बैराग हा चित्रपट त्यांचा नायक म्हणून शेवटचा चित्रपट ठरला या चित्रपटात त्यांनी तिहेरी भूमिका साकारली. त्यानंतर काहीकाळ ब्रेक घेऊन त्यांनी मनोज कुमार यांच्या क्रांती या चित्रपटापासून चरित्र अभिनेता म्हणून काम करण्यास सुरुवात केली. शक्ती, विधाता, मजदूर, दुनिया, मशाल, कर्मा या चित्रपटात त्यांनी चरित्र भूमिका केल्या. सुभाष घई यांच्या सौदागर या चित्रपटात राजकुमार यांच्यासोबत त्यांची जुगलबंदी चांगलीच गाजली. १९९८ साली आलेला किला हा त्यांनी अभिनय केलेला शेवटचा चित्रपट ठरला. या दरम्यान त्यांना अनेक पुरस्कारही मिळाले. सर्वोत्कृष्ट अभिनयासाठी दिलीपकुमार यांना आठ पुरस्कार मिळाले. भारत सरकारनेही त्यांच्या अभिनय कारकिर्दीची योग्य दखल घेऊन पद्मभूषण, पद्मविभूषण या मानाच्या पुरस्काराने त्यांना गौरवले. हिंदी चित्रपट सृष्टीतील सर्वोच्च असा दादासाहेब फाळके पुरस्कारानेही त्यांना गौरविण्यात आले. पाकिस्ताननेही त्यांना निशान - ए - इम्तियाज या त्यांच्या सर्वोच्च पुरस्काराने गौरवले आहे. ७ जुलै २०२१ रोजी वयाच्या ९८ व्या वर्षी वृद्धपकाळाने त्यांचे दुःखद निधन झाले. दिलीपकुमार यांच्या निधनाने चित्रपट सृष्टीचेच नाही तर देशाचे मोठे नुकसान झाले. दिलीपकुमार यांच्या निधनाने अभिनयातील भीष्माचार्य काळाच्या पडद्याआड गेला. त्यांचा सारखा अभिनेता पुन्हा होणार नाही. अभिनयातील भीष्माचार्य, अभिनय सम्राट दिलीपकुमार यांना विनम्र अभिवादन!

बाबा आढाव : अन्यायाविरुद्ध झुंज देणारा संघर्षयोद्धा

दि. ०८ डिसेंबर २०२५ रोजी पुणे येथे ज्येष्ठ समाजवादी नेते, विचारवंत, श्रमिकांचा आवाज, शिक्षाचालक-कामगार-हमाल-वंचित घटकांसाठी आयुष्य अर्पण करणारे प्रख्यात समाजसेवक बाबा आढाव यांचे निधन झाले आणि महाराष्ट्रासह संपूर्ण देशातील सामाजिक चळवळींचा एक दीपस्तंभ कायमचा मावळला आहे. त्यांच्या निधनाने महाराष्ट्रातील श्रमिक चळवळींच्या इतिहासातील एक महत्त्वपूर्ण अध्याय संपुष्टात आला आहे. ते ९५ वर्षांचे होते. गेल्या काही दिवसांपासून तब्येत बिघडल्याने त्यांना रुग्णालयात दाखल करण्यात आले होते, परंतु दि. ०८ डिसेंबर रोजी उपचारादरम्यान त्यांनी अखेरचा श्वास घेतला. त्यांच्या जाण्याने केवळ एक व्यक्ती नव्हे तर चार-पाच पिढ्यांना दिशा देणारी मूल्यव्यवस्था, आंदोलनाची परंपरा आणि सामाजिक न्यायाची अखंड ज्वाला हरवली आहे.

बाबा आढाव यांचा जन्म १९३० च्या दशकात झालेला असला तरी त्यांचे आयुष्य गांधी-समाजवादी तत्त्वज्ञानावर बेतलेले होते. मार्क्सवादी विचारधारा, समाजवादी विचार आणि मानवी हक्क हे त्यांच्या कार्याचे मूळ केंद्र होते. त्यांनी महाविद्यालयीन काळातच समताचा खरी वास्तवता जवळून पाहिली आणि अन्याय, विषमता आणि शोषण याविरुद्ध एक लढवय्या व्यक्तिमत्त्व त्यांच्या अंतर्मनात तयार झाले. त्या काळापासून मृत्यूपर्यंत त्यांनी एकही दिवस अन्यायाविरुद्धची भूमिका दिली केली नाही. सत्ता, मान-सन्मान, पद, लाभ यापासून कायम दुरावलेल्या पण लाखो लोकांच्या अंतःकरणात महत्त्वपूर्ण स्थान असलेले ते खरे सामाजिक नेता होते.

बाबा आढाव यांचे सर्वात मोठे योगदान म्हणजे महाराष्ट्रातील असंघटित मजूर आणि श्रमिक घटकांना संघर्षाची भाषा, संघटनेचे बळ आणि अधिकारांचे भान देणे. हमाल, शिक्षाचालक, बांधकाम कामगार, साखर कारखान्यांतील स्थलांतरित कामगार, महिला श्रमिक, ग्रामीण कामगार यांना संघटित करण्याचे ऐतिहासिक काम त्यांनी केले.

पुण्यात त्यांनी स्थापन केलेली हमाल-मजूर पंचायत आणि नंतर महाराष्ट्रभर उभारलेल्या सामाजिक न्याय आंदोलनांनी अनगणित कुटुंबांचे आयुष्य बदलले. श्रमिक वर्गाला किमान वेतन, नोंदणी हक्क, आरोग्य सुरक्षा, पेन्शन, शासकीय योजना, शोषणापासून मुक्ती, मानवी सन्मान आणि श्रमाचा आदर या मूलभूत हक्कांसाठी त्यांनी सातत्याने लढा दिला.

बाबा आढाव यांचे आंदोलन हिंसाचारी नव्हते; ते तत्त्वनिष्ठ, अहिंसावादी आणि मानवी हक्कांवर आधारलेले होते. त्यांच्या नेतृत्वाखाली अनेक ऐतिहासिक सत्याग्रह झाले. त्यांचा संघर्ष मात्र प्रखर होता आणि त्यात भीडण्याची क्षमता असंख्य सामान्य मणसांना त्यांनी दिली. त्यांच्या नेतृत्वात हजारो शिक्षाचालकांनी रस्त्यावर उतरून न्याय मिळवला. त्यांनी शिक्षाचालकांना फक्त भाडे नव्हे तर सन्मान मिळायलाच हवा या विचाराला सार्वजनिक व्यासपीठावर मान्यता मिळवून दिली. शहरातील आणि ग्रामीण भागातील श्रमिकांना नागरिकत्वाची जाणीव देणारा नेता म्हणजे बाबा आढाव होते. हे वाक्य आज समाजविज्ञानाच्या अभ्यासक्रमांमध्ये उदाहरण म्हणून नोंदले जाते.

बाबा आढाव यांच्या विचारविश्वात फक्त श्रमिक प्रश्न नव्हते; जातीय असमानता,

भेदभाव, ग्रामीण दारिद्र्य, महिला हक्क, शेती-अर्थव्यवस्था, शिष्टाचार नसलेली विकासनीती आणि राजकीय स्वार्थ याविरुद्धही त्यांनी नेहमीच आवाज उठवला आहे. त्यांचे प्रसिद्ध आंदोलन एक गाव, एक पाणवठा हे

- डॉ. राजेंद्र बगटे
(लेखक, समाजशास्त्राचे
अभ्यासक आहेत)
मो. ९९६०१०३५८२

भारतातील सामाजिक समतेच्या इतिहासातील मोठा अध्याय आहे. अस्पृश्यतेविरुद्ध, जातभेदाविरुद्ध आणि सामाजिक एकात्मतेसाठी त्यांनी लढविलेली चळवळ ही महाराष्ट्रातील फुले-शाहू-आंबेडकर परंपरेचा पुढचा टप्पा मानली जाते.

त्यांच्याकडे कोणतेही सरकारी

सामोरा...

स्तुती सुमने उधळ्या
आहे जेव्हा सामोरा
निंदा नालस्ती चालू
होता जरा पाठमोरा

कठिण रे ओळखणे
खरा कोणता चेहरा
अंतर्मनातले कळना
बदलत राही मोहरा

रुपडे घेई वेगवेगळी
साळसूदपणे वावरा
वैराग्य दिसे जगाला
प्रसिद्धीसाठी हावरा

प्रश्न येई चित्र विचित्र
होतोय कावराबावरा
तळ कधी न पाहिला
अगम्य अंधार विवरा

प्रकाश पाडला असा
लाजवेलतो दिनकरा
मध टपके ओठातून
माधुर्य वाटतो शर्करा

मनातलाकडवटपणा
दिसे ना कुणा नखरा
फारथोड्यांना माहीत
स्वभाव आमचा खरा

शब्द कधी न पाळला
वळण दिले ते अक्षरा
माझे अडाणी वागणे
कोड्यात पाडे साक्षरा

- हेमंत मुसरीफ, पुणे
मो.९७३०३०६९९६

खर्चिक अधिवेशनांची फलश्रुती किती ?

राज्य विधिमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन राज्याची उपराजधानी असलेल्या नागपूरनगरीत सोमवारपासून सुरु झाले आहे. यंदाचे हे अधिवेशन विविध गोष्टींमुळे चर्चेत आहे. ५८ वर्षांनंतर पहिल्यांदाच हे अधिवेशन विरोधी पक्षनेत्याविना पार पडत आहे. केवळ सात दिवस चालणाऱ्या अधिवेशनाच्या सिद्धतेसाठी सरकारी तिजोरीतून कोट्यवधी रुपये खर्च करण्यात आले आहेत.

सार्वजनिक बांधकाम विभागाने विधान भवन, रविभवन, नागभवन आणि आमदार निवासस्थानांसह विविध इमारती, रस्ते आणि त्यांच्या दुरुस्तीवर आजतागायत १०० कोटीहून अधिक रुपये खर्च केले आहेत याशिवाय आमदारांच्या दैनंदिन सोयी सुविधा आणि खानपान यांसाठी सात दिवसांत प्रतिदिन २० कोटी रुपये खर्च करण्यात येणार आहेत. लाडक्या बहिणींच्या बँक खात्यावर दर महिन्याला पैसे तर पडत आहेत; मात्र रस्त्यावर वावरताना या लाडक्या बहिणी दिवसाढवळ्यासुद्धा स्वतःला असुरक्षित समजत आहेत, स्त्री अत्याचाराच्या बाबतीत शिवरायांच्या महाराष्ट्राने देशात आज अव्वल स्थान मिळवले आहे, शेतकऱ्यांची कर्जमाफी, शेतकऱ्यांना मिळणारी तारीख पे तारीख, युती सरकार सत्तेवर आल्यापासून १ लक्ष १२ हजार शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्याची अधिकृत आकडेवारी यांसोबत नेहमीचे विषय आहेतच. यावेळी विरोधकांचे संख्याबळ कमी असले तरी सत्ताधारी मंत्री महोदयांना घेरण्याची पूर्ण सिद्धता त्यांनी केली असल्याचे पत्रकार परिषद घेऊन सुरुवातीलच सांगण्यात आले आहे.

राज्यातील सामान्य जनतेच्या प्रश्नांवर आणि समस्यांवर सत्ताधारी आणि विरोधी पक्ष यांनी एकत्रितपणे सारासार चर्चा करून त्यावर ठोस उपाययोजना काढण्याच्या दृष्टीने भरवण्यात येणाऱ्या अधिवेशनांच्या एकूण कालखंडात साधक-बाधक चर्चा नेमकी किती काळ होते ? अधिवेशनाच्या पहिल्या दिवसापासूनच विरोधी पक्षाची मंडळी अधिवेशन चालू न देण्याच्याच तयारीत असतात. जनतेचे कोणते

प्रश्न सभागृहात मांडायचे यापेक्षा सरकारला कोंडीत कसे पकडायचे यामध्येच यांना अधिक स्वारस्य असते. सभागृहाच्या प्रवेशद्वारावर ठिय्या आंदोलन करणे, अधूनमधून सभात्याग करणे, चर्चेच्या कालावधीत आरडाओरड आणि घोषणाबाजी करत गोंधळ घालणे यांसारख्या प्रकारांमुळे अधिवेशन काळात सभागृहाला रणांगणाचे स्वरूप आलेले असते. यामध्ये गैरवरणुकीमुळे अनेकदा काही आमदारांचे निलंबन करावे लागते. मग पुन्हा निलंबन कसे नियमबाह्य आहे, विरोधी आमदारांचे निलंबन करून सरकार कसा जनतेचा आवाज दाबण्याचा प्रयत्न करत आहे, यासाठी पुन्हा सरकारविरोधात निदर्शने, घोषणाबाजी केली जाते. जनतेचे प्रश्न राहिले बाजूला एकमेकांची उणीधुणी काढण्यातच अधिवेशनाचे सूप वाजते. अधिवेशनाच्या काळात सभागृहाला आलेले आखाड्याचे स्वरूप पाहता असा गोंधळ घालण्यासाठी आमदारांना आपण निवडून देतो का हा प्रश्न कोणत्याही सामान्य मतदाराला पडल्यावाचून राहत नाही. वर्षातून तीन वेळा ही अधिवेशने भरवली जातात. प्रत्येक अधिवेशनासाठी सरकार कोट्यवधी रुपये खर्च करते. कष्टकरी सामान्य जनतेच्या घामाच्या मिळकतीतून करूपाने सरकार दरबारी जमा होणारा हा पैसा असतो.

त्याचा विनियोग व्हायला नको का ? सामान्य नागरिकांवर ओढवलेल्या नैसर्गिक आणि कृत्रिम संकटांवर सरकारने योग्य तो मार्ग काढावा, सामान्य जनतेच्या मूलभूत गरजा पुरवण्यात येणाऱ्या अडथळ्यांवर उपाययोजना काढाव्यात, विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक सुविधा मिळाव्यात, युवकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध व्हाव्यात, राज्यात कायदा आणि सुव्यवस्था यांचे पालन व्हावे. स्त्रियांचे रक्षण व्हावे, सरकारी योजना तळागाळापर्यंत पोहोचाव्यात, आरोग्य व्यवस्थेबाबत सुसूत्रता असावी, एखाद्या गंभीर मुद्याबाबत स्वतंत्र कायदा करण्याची आवश्यकता असल्यास त्याबाबत विचारविनिमय घडवून आणणे, प्रचलित कायद्यात काही सुधारणा करायची असल्यास त्यावर सविस्तर अभ्यास करणे आणि या सर्वांच्या सुयोग्य नियोजनासाठी एकमेकांची मते जाणून घेणे यासाठी अधिवेशन ही संधी असते; मात्र या संधीकडे सरकारला नामोहरम करण्याची पर्वणी म्हणून पहिले जात आहे. हे केवळ राज्यात घडते असे नव्हे. संसदेच्या प्रत्येक अधिवेशन काळातही हीच प्रथा राबवली जाते. गेल्या काही वर्षांतील या अधिवेशनांची फलश्रुती पाहता ती नगण्यच आहे असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. सभागृहातील गोंधळ थांबवताना आणि आमदारांना शिस्तीचे धडे देताना सभागृहाच्या अध्यक्षकांचा कस लागतो, त्यांना नाहक मनस्ताप सहन करावा लागतो, काहीवेळा तर गोंधळ थांबवण्यासाठी पोलिसांनाही पाचारण करावे लागते. यापुढेही अधिवेशन काळात हेच घडणार असेल तर ही खर्चिक अधिवेशने हवीत तरी कशाला ?

- जगन घाणेकर, घाटकोपर, मुंबई
संपर्क करा. ९६६४५५९७८०

